

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

Detaljplaneprogram för Henriksdal på Sicklaön, Nacka kommun

Sammanfattning av programförslaget

Ett förslag till detaljplaneprogram för Henriksdal har tagits fram som ska vara vägledande för områdets framtida utveckling gällande bebyggelse och verksamheter, liksom hantering av natur och kulturhistoriska värden med mera.

Programmet föreslår 1900 nya bostäder i hela programområdet, varav cirka 1250 på kommunal mark. Bebyggelsen ligger i anslutning till befintliga vägar och är i huvudsak 5-6 våningar. Vid Danvikscenter och vid Henriksdalstorget föreslås högre byggnader. Programmet föreslår också ett nytt välfärdscluster med skola, förskola, fotbollsplan samt ny idrottshall och ny fritidsgård i anslutning till platsen.

Tre övergripande mål har definierats för Henriksdalsområdet:

- En sammanhängande stadsmiljö som en naturlig del av Nacka stad
- En stadsutveckling som bygger vidare på områdets värden, till exempel vackra utblickspunkter
- En trygg, tillgänglig och levande stadsdel.

För att uppnå målen utgår programförslaget från tre strategier:

- Förstärk sambanden och målpunkter
- Förtätning
- Förnyelse

Programförslaget utgår från översiktsplanen, visionen för Nacka stad ”Nära och nyskapande”, stadsbyggnadsstrategin Fundamenta och andra strategiska styrdokument. Henriksdal ligger på västra Sicklaön och gränsar till Stockholm stad. Programområdet avgränsas av Henriksdals reningsverk i väster, Saltsjökvärd i norr, Finnboda i öster och Värmdöleden i söder.

Kommunens bedömning är att programförslaget inte innebär en betydande miljöpåverkan.

Vad är ett planprogram?

Ett planprogram är vägledande i framtida stadsutveckling och är inte juridiskt bindande. När ett planprogram är antaget så fortsätter arbetet genom detaljplaner i olika etapper och delområden.

Samråd

Samråd pågick under tiden 7 februari-17 mars 2017. Vid samrådet hade närboende och andra berörda möjlighet att ge synpunkter på förslaget till planprogram, och kommunen kunde hämta in mer kunskap.

Öppet hus om programförslaget hölls i Nacka stadshus vid två tillfällen. Kommunens tjänstemän var på plats för att svara på frågor och berätta om programmet samt ta del av besökarnas synpunkter. Yttranden lämnades skriftligen till Nacka kommun eller via 3D-modellen som låg ute på hemsidan.

Programmet engagerade många och det kom in nästan 500 yttranden. Av dessa var 330 förtryckta yttranden, 125 var enskilda yttranden och 40 var från remissinstanser. Dessutom kom det in en protestlista med 850 namn och det gjorde 90 inlägg i 3D-modellen.

De huvudsakliga synpunkterna rörde:

- Utsikten från Henriksdalsberget
- Bevara naturmarken på berget
- Barnperspektivet (skoltomten)
- Kollektivtrafik
- Ljusförhållanden för befintlig bebyggelse
- Närhet till t-bana (exploateringen är för hög)
- Trafiken (flöde och korsning)
- Buller, avgaser och luftkvalité
- Ingen bebyggelse inne i Henriksdalringen

Fattade beslut

Kommunstyrelsen beslutade den 2 oktober 2012, § 2565 anta startpromemoria för programmet.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden beslutade den 20 april 2016 att återremittera samrådsförslaget med uppdraget att illustrera en mer stadsmässig struktur, främst på Henriksdalsberget. Uppdraget var även att utreda fler kopplingar som tar upp höjdskillnader och pröva en vägförbindelse österut från Henriksdalsberget ner till Kvarnsholmsvägen.

Den 9 november 2016 tog miljö- och stadsbyggnadsnämnden beslut om att skicka planprogrammet för samråd

Innehållsförteckning

Sammanfattning av programförslaget.....	1
Vad är ett planprogram?	2
Samråd.....	2
Fattade beslut.....	2
Inkomna yttranden	5
Inkomna yttranden från boendegrupper samt protestlista.....	5
Inkomna yttranden från 3D-modellen	6
Inkomna yttranden från privatpersoner.....	7
Utsikten från Henriksdalsberget (37)	7
Bevara naturmarken på berget (47)	7
Barnperspektivet (skoltomten) (44).....	8
Kollektivtrafik (47)	8
Ljusförhållanden för befintlig bebyggelse (21)	8
Avstånd till t-bana (exploateringen är för hög) (26)	8
Inkomna yttranden från kommunala nämnder.....	10
1. Fritidsnämnden (FRN)	10
2. Kulturnämnden (KUN).....	10
3. Natur- och trafiknämnden (NTN).....	11
4. Utbildningsnämnden (UBN)	11
Inkomna synpunkter från myndigheter och remissinstanser.....	12
5. Länsstyrelsen.....	12
6. Trafikförvaltningen	17
7. Trafikverket.....	18
8. Luftfartsverket	20
9. Nacka Energi	20
10. Vattenfall eldistribution.....	20
11. Fortum Värme.....	20
12. Ellevio AB.....	20
13. Nacka vatten och avfall AB.....	21
14. Sjöfatsverket.....	21
15. Skanova.....	21
16. Älvsjö Miljöråd	21

17.	Statens Fastighetsverk	21
18.	Stockholm Stad.....	22
19.	Södertörns brandförsvarsförbund	22
20.	Försvarmakten	22
Inkomna yttranden från föreningar.....		22
21.	Svenska turistföreningen.....	22
22.	Hyresgästföreningen Nacka-Värmdö.....	23
23.	YIMBY	23
24.	Nacka hembygdsförening	23
25.	Nacka Miljövårdsråd.....	24
26.	Naturskyddsföreningen (Nacka).....	25
27.	Socialdemokraterna.....	26
28.	Henriksdals förskola, Kristallen.....	27
Inkomna yttranden från fastighetsägare.....		27
29.	Bostadsrättsförening Finnboda Port.....	27
30.	Bostadsrättsförening Henriksdalshöjden.....	28
31.	Bostadsrättsförening Svindersvik	28
32.	Bostadsrättsföreningen Utsikten 1-35.....	28
33.	Henriksborgs samfällighetsförening.....	28
34.	Fastighetsbolaget Henriksborg.....	29
35.	Fernlund Real Invest AB (FRI).....	29
36.	Hemfosa	29
37.	Ikano	30
38.	Enheten för Fastighetsutveckling.....	30

Inkomna yttranden

Inkomna yttranden från boendegrupper samt protestlista

Totalt kom det in cirka 460 yttranden från privatpersoner. 125 av dessa var enskilda yttranden och resten i form av tre olika typer av underskrivna förtryckta yttranden som redovisats ovan.

De tre förtryckta yttrandena berör i stor grad de redan nämnda områdena. För kommentarer till yttranden se sammanfattningen under inkomna yttranden från privatpersoner nedan.

84 personer skrev på samrådsmall 1 som tog upp bebyggelsen som var föreslagen på berget som kallas ”Trolldalen”, den ökade trafiken på Kvarnholmsvägen, kommunikationer i området och avsaknaden av helhetssyn. Det fanns också möjlighet att lämna individuella synpunkter utöver de förtryckta. Dessa synpunkter rörde förutom de redan redovisade:

- Förtätning (4)
- Höjder (3)
- Ljusförhållanden (1)
- Parkering (1)
- Luftkvalité (1)
- Utsiktsplatser (3)

177 personer lämnade in Samrådsmall 2 som tog upp att exploateringen är för hög i förhållande till avståndet till tunnelbanan. Den ansåg också att bebyggelsehalten skulle minska. Bättre kommunikationer med buss och sjöförbindelser efterfrågades. En tydligare koppling till Hammarby Sjöstad önskades. Den föreslagna hissen som är tänkt koppla samman Kvarnholmsvägen med Henriksdalringen önskas i en tidigare etapp. De vill också förtydliga att det inte är önskvärt med bebyggelse inne i Henriksdalringen. Samordning med Stockholm vatten önskas. Max en våning längs med Henriksdalringen, gärna i suterränghus och sex våningar i övriga området, inga kontorshus vid Danvikscenter.

67 personer skrev under samrådsmall 3 som tog upp oron för buller och luftkvalité längs med Kvarnholmsvägen i och med det ökade trafikflödet. Byggnaderna vid Vilans skola är för höga och påverkar befintliga radhus för mycket. Skolmiljön anses försämrad av förslaget. Exploateringen anses för hög med tanke på avstånd till den nya tunnelbanan. Det finns också en oro för den befintliga kollektivtrafiksituationen och en utredning krävs,

också för möjliga båtförbindelser. Det fanns möjlighet att lämna individuella synpunkter och dessa tog förutom de nämnda upp.

Solljus för befintlig bebyggelse (2)

Värdefull miljö som försvinner (5)

850 personer skrev på en protestlista mot de omfattande planerna för byggnation på och runt Henriksdalsberget. Vidare förklaras att det inte är mot att bostäder byggs men mot höjden och mängden, den hårda exploateringen av varje grön fläck. ”Bygg med oss, inte mot oss”

Inkomna yttranden från 3D-modellen

Möjlighet fanns att lämna synpunkter i 3D-modellen på Nacka kommuns hemsida. Det kom in 80 inlägg, en person kunde lägga till flera inlägg.

Sju inlägg rörde trafiken och den ökning som den nya bebyggelsen innebär. Åtta stycken ville att kollektivtrafiken skulle säkerställas. En önskade en förbindelse till Sickla och två efterfrågade en tydligare koppling till Stockholm och en tyckte att linbana vore en bra grej. Sju ville bevara skogen på berget, ”Trolldalen” eller naturen och träd. Fem ville bevara befintliga utsiktsplatser. 23 inlägg rörde utsikten från Henriksdalsringen. 24 uttryckte oro för hur ljusförhållanden skulle påverka befintlig bebyggelse. Tio yttranden motsatte sig höga hus i området medan fyra istället föreslog högre hus. Två inlägg föreslog suteränghus i branten mot Henriksdalsringen. Åtta inlägg ville ha lägre exploatering och fyra ville ha högre. Två stycken oroade sig för att alla förskolor skulle placeras i bottenvåning.

Inkomna yttranden från privatpersoner

ÅTERKOMMANDE SYNPUNKTER

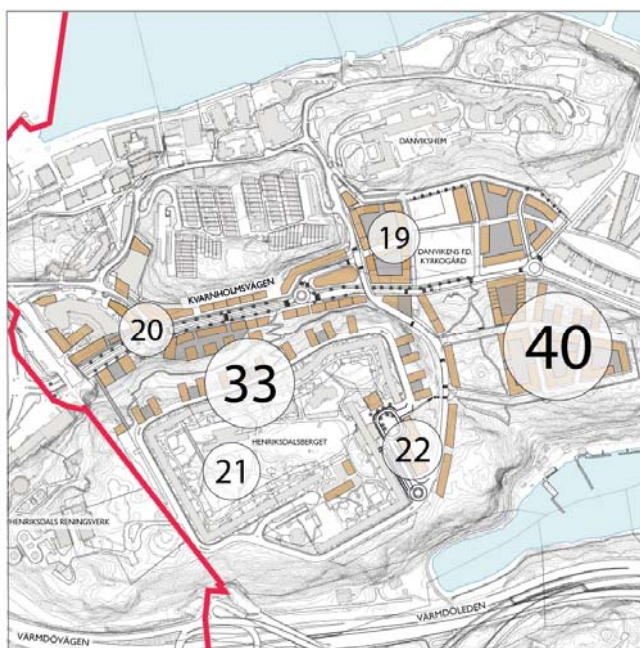
FRÅN 125 enskilda yttranden

SPECIFIKA PLATSER

- 40 st. Bevara natur öster om Henriksdalsberget
- 33 st. För höga hus norr om Henriksdal
- 22 st. Oro för kollektivtrafik till/från Henriksdalsberget
- 21 st. Ingen bebyggelse i Henriksdalsringen
- 20 st. Kapacitetsoro av Kvarnholmsvägen
- 19 st. Oro för försämrad barnmiljö vid Vilans skola

SYNPUNKTER

- (48 %) Värdefull natur förstörs
60 st av 125 st
- (38 %) För höga hus
48 st av 125 st
- (33 %) Oro för kollektivtrafiken
41 st av 125 st
- (32%) Oro för trafikökningen
40 st av 125 st
- (31%) Oro för försämrad barnmiljö
39 st av 125 st
- (26%) För hög exploatering utan tunnelbana
33 st av 125 st

Nedan sammanfattas de 125 yttrandena som inkommit från privatpersoner, siffran inom parantes anger hur många som haft en åsikt i frågan.

Utsikten från Henriksdalsberget (37)

Många yttranden rörde utsikten från den befintliga bebyggelsen på Henriksdalberget som i samrådsförslaget skulle få delar av utsikten påverkad av de hus som föreslogs i slänten framför husen.

Kommentar: I den uppdaterade programskissen är bebyggelsen koncentrerad till befintliga vägar. Den bebyggelse som tidigare låg i slänten framför Henriksdalringen ligger nu längs med Kvarnholmsvägen och påverkar därför inte utsikten på samma sätt. Vid torget ligger fortsatt förslag på nya bostäder. Byggnadshöjd på dessa kommer att studeras noggrannare i detaljplaneskedet.

Bevara naturmarken på berget (47)

Bebyggelsen på berget som många kallar Trolldalen ses som en värdefull miljö och den förelslagna bebyggelsen är inte önskad.

Kommentar: Bebyggelsen på berget är nu koncentrerad till befintliga vägar och stora delar av naturmarken på berget kommer att bevaras.

Barnperspektivet (skoltomten) (44)

Barnperspektivet ansågs inte nog mött. Skoltomten ansågs för liten och svårutnyttjad. Nio yttranden tar också upp att det inte är bra med förskola i bottenvåning.

Kommentar: Skolområdet har ritats om så att den kan få ett mer effektivt utnyttjade. Barnperspektivet, tex hur barn rör sig i området, kommer att utredas vidare i kommande detaljplaner. Förskolor ska placeras så att barnen har en fungerande utemiljö och gärna tillgång till grönområden. I det nya förslaget ligger flera förskolor föreslagna i närhet till natur.

Kollektivtrafik (47)

En sammanhängande strategi för kollektivtrafiken i området efterfrågas. Den befintliga kollektivtrafiken fungerar dåligt och det är långt till den kommande t-banan. Vikten av fungerande sjövägsförbindelser togs upp.

Kommentar: I samband med att underlaget ökar i området så ökar också förutsättningar bättre bussförbindelser och tätare trafik. En bro från Henriksdalsberget till den nya tunnelbanestationen i Sickla föreslås också i en av de första utbyggnadsetapperna.

Ljusförhållanden för befintlig bebyggelse (21)

Oro finns för att den nya bebyggelsen kommer att innebära försämrade ljusförhållanden för befintliga boende.

Kommentar: I kommande detaljplaner kommer påverkan på omgivande bebyggelse att studeras vidare.

Avstånd till t-bana (exploateringen är för hög) (26)

Flera yttranden tar upp det faktum att det blir långt till närmaste tunnelbanestation men att exploatering trots det är väldigt hög

Kommentar: Henriksdal gränsar till Stockholm och är ett attraktivt område att bygga på. Kommunen vill därför i ett tidigt skede utreda detta genom ett program. En bro från Henriksdalsberget till den nya tunnelbanestationen i Sickla föreslås så att Henriksdals borna också får glädje av den nya tunnelbanan.

Trafiken (flöde och korsning) (49)

Oro finns för vad den tillkommande bebyggelsen kommer att innebära för trafiksituationen i området. Redan idag är det ofta mycket hög trafik på Kvarnholmsvägen och i korsningen vid Henriksdals trafikplats.

Kommentar: Henriksdals trafikplats ligger inom Stockholm stad och Nacka för dialog med Stockholm för att arbeta fram lösningar för korsningen som ger det bästa trafikflödet för alla. Utökad kollektivtrafik i två riktningar, över Kvarnholmsbron och mot Henriksdals trafikplats, förutspås förbättra flödet. Dilaog förs här med trafikförvaltning vilken är den

part som ansvarar för kollektivtraiken i Stockholmsområdet. Bättre cykel-och gångvägar ska också uppmuntra boende att inte ta bilen.

Buller, avgaser och luftkvalité (29)

Den ökade trafiken orsakar förhöjda bullernivåer och försämrade luftkvalité.

Kommentar: Den föreslagna bebyggelsen är medvetet placerad så att det finns mellanrum och luftflöden mellan husen, detta är positivt för luftkvalitén. Bullerfrågan kommer att studeras vidare kommande detaljplaner både för nya byggnader och för befintliga.

Ingen bebyggelse inne i Henriksdalringen (30)

Ingen bebyggelse önskas inne på Henriksdalberget. Tre yttranden vill inte heller ha någon bebyggelse på torget.

Kommentar: Ingen bebyggelse planeras inne på Henriksdalringen. Bebyggelsen på torget ligger dock kvar.

Husen är för höga (38)

Vissa av de föreslagna husen anses för höga. Förutom de hus som i förslaget var placerade framför Henriksdalringen så anger 10 yttranden att husen vid Danvikscenter blir för höga 18 yttranden tycker att bebyggelsen bör ligga runt sex våningar i hela programområdet. Sju yttranden tar upp att bebyggelsen i korsningen Kvarnholmsvägen/Danvikshemsvägen inte ska vara högre än befintliga radhus.

Kommentar: Befintlig bebyggelse är högre i Danvikscenter och det är naturligt att ny bebyggelse möter denna bebyggelse. Utformning av husen kommer att utredas vidare i kommande detaljplanarbeten.

För hög byggtakt (14)

Utbyggnaden anses ske för snabbt.

Kommentar: Utbyggnaden av Henriksdalsområdet kommer att ske över en 15-års period. Ingenting kommer att ske förhastat. I genomförandekapitlet i programhandlingen beskrivs hur och på vilket sätt utbyggnaden kommer att ske. I kapitlet beskrivs hur utbyggnaden planeras ske för att på bästa sätt minska störningar för boende i området. En förutsättning för att planarbete ska påbörjas är också att det finns intresse och en marknad för nya bostäder.

Hissen i en tidigare etapp (12)

Hissen som ska gå från Kvarnholmsvägen/Henriksdals station önskas i en tidigare etapp än det som föreslagits. Det ska också gärna vara plats för cyklar.

Kommentar: Fortsatt arbete får visa om det är möjligt att få med hissen i en tidigare etapp.

Gemensam riskutredning med Stockholm vatten (14)

Stockholm vatten bygger ut sin anläggning samtidigt som Henriksdal utvecklas. En gemensam riskutredning för denna utbyggnad önskas.

Kommentar: Kommunen har täta kontakter med Stockholm vatten.

Den blå stenen

Den blå stenen har förekommit i yttranden och vid kontakt med de boende. Detta är en sten på berget dit förskolebarnen brukar gå på utflykt. Denna sten anses viktig för området.

Kommentar: I det nya förslaget placeras ingen bebyggelse vid den blå stenen.

Inkomna yttranden från kommunala nämnder

1. Fritidsnämnden (FRN)

Nämnden ställer sig positiv till föreslagen sporthall och betonar vikten av yta och ljudisolation. Engelbrekts hallen på Östermalm ges som exempel att följa. Nämnden ser ett behov av en 11-spelar fotbollsplan (105x65 m) i området. Ser gärna en fritidsgård i anslutning samt skola. I anslutning till fritidsgård önskas aktivitetsytor, en näridrottsplats för egenorganiserade aktiviteter, samt goda förbindelser.

Nämnden vill upplysa om att de ser positivt på att kommunen för en aktiv dialog med fastighetsägare för att tillskapa lokaler till rimliga hyror, för förenslivet, i bottenplan.

Kommentar: Skoltomten har efter samrådet omarbetats för att fungera mer effektivt. Yttrandet noteras.

2. Kulturnämnden (KUN)

Nämnden ser positivt på att nybyggnation sker av Vilans skola och att byggnader bevaras som ses som landmärken, samt nyskapandet av torg och mötesplatser. Vidare anser nämnden att Trolldalens bebyggelse ska begränsas. Området är ett naturvärde och omtyckt rekreations- och lekområde. Infrastruktur för kultur och möten behöver ses över så att invånarna på Henriksdalsberget har fortsatt tillgång till det. Exploatering bör ta hänsyn till ekosystemtjänster. Nämnden ser ett behov av en större kulturlokal i området.

Konstverk som finns idag önskas tillgängliga under byggskedet samt få en ny plats om de inte kan stå kvar.

Nämnden betonar vikten av tidig kontakt med fastighetsägare för att möjliggöra kulturverksamhet i verksamhetslokaler samt dess placering och hyressättning. Höga hus som byggs måste ha noggrann planering för att smälta in i nuvarande bebyggelse. Nämnden upplyser om rapporten "visualisera och värdera ekosystemtjänster i kommunal samhällsplanering – ekotjänster i Nacka" (ekosystemtjänster) som ses som viktigt verktyg att använda vid framtida planering av området. De belyser vikten av varierat fasaduttryck i formgivning som färgsättning.

Kommentar: Bebyggelsen på berget, Trolldalen, är nu koncentrerad till befintliga vägar i utkanten av berget.

3. Natur- och trafiknämnden (NTN)

Gatuutformning

Strider mot kommunens riktlinjer, som möbleringszoner med trädplantering (försvårar snöröjning, dagvattenhantering).

Kommentar: Utformningen av gator kommer att studeras vidare i kommande detaljplanarbeten.

Biologisk mångfald och spridningsmöjligheter

Kommande detaljplanplanering bör beakta spridningsbanden för barrskogsarter.

Nämnden vill lämna följande upplysningar: Kollektivtrafikkörfält anses mycket viktigt för kollektivtrafikens funktion. Korsningen Värmdövägen/Kvarnholmsvägen utreds nu av Stockholms Stad som planerar förändringar av korsning. När staden blir tätare krävs större ytor för barn och deras behov – de önskar studier av barns lek och rekreativsmöjligheter i fortsatta planarbetet. Jämställdhetsfrågan gällande tillgänglighet har uppmärksamats men bör utväxlas ytterligare.

Kommentar: Frågorna kommer att utredas vidare i kommande detaljplaner

4. Utbildningsnämnden (UBN)

Utbildningsnämnden att antal förskoleplatser i programmet är underdimensionerat. Ca 600 platser krävs. Förslaget flyttar på 280 platser (Vilans förskola och Finnbooda) och lägger till 300. Henriksdals förskola bör utredas mer. De föreslagna skoltomterna ger inte tillräcklig skolgårdsyta, ytan bör vara minst 10 kvm per barn. Om eleverna har möjlighet att disponera f.d. kyrkogården är skoltomterna tillräckliga. Enligt skollagen ska förskole- och skolplatser erbjudas i barnets närområde. Förslaget till planprogram uppfyller inte skollagens krav på närhet då för få förskoleplatser planeras i området.

Kommentar: Efter samrådet har ytterligare förskolor lagts till i förslaget och skoltomten har ritats om.

Inkomna synpunkter från myndigheter och remissinstanser

5. Länsstyrelsen

Sammanfattande bedömning

Det är positivt att kommunen tar fram ett övergripande program för utvecklingen av Henriksdal. Programmet visar på goda ambitioner att utvecklas utifrån områdets värden. Länsstyrelsen bedömer att programmet lyfter viktiga planeringsförutsättningar, men anser att fördjupning av underlag samt hänsyn till ett par planeringsförutsättningar behövs. Detta gäller bland annat riksintresset för totalförsvaret och kulturmiljön, Henriksdals reningsverk gällande risk och hälsa samt förorenad mark och miljö kvalitetsnormer. Övriga synpunkter att beakta är bland annat områdets naturvärden samt fornlämningar. Detta behövs för att tidigt kunna bedöma om det finns förutsättningar för ett genomförande av programmet så som det redovisats, eller om revideringar behövs när det gäller bebyggelsestruktur, markanvändning med mera.

Prövningsgrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Länsstyrelsen har, i detta skede, följande synpunkter på de områden som Länsstyrelsen har att bevaka enligt 11 kap. 10 § PBL.

Synpunkterna nedan syftar till att ge kommunen underlag, råd och synpunkter inför nästa skede i planprocessen så att ett statligt ingripande kan undvikas.

Totalförsvaret/Riksintresse

Programområdet kan medföra negativ påverkan på riksintresset för totalförsvarets militära del. Länsstyrelsen anser att kommunen behöver samråda med Försvarmakten i det fortsatta planarbetet.

Kommentar: Försvarmakten har yttrat sig i samrådet och fortsatt kontakt tas när det krävs.

Kulturmiljö/Riksintresse

Programområdet ligger inom riksintresseområde för kulturmiljövården Norra Boo – Vaxholm – Oxdjupet – Lindalssundet (AB 51). De flesta av de uttryck som anges för riksintresset saknas i detta område, de som berörs är själva inloppet och industrimiljön som här främst representeras av närheten till Saltsjökvärn. Det finns också lokalthistoriska värden i området som pekas ut i kommunens kulturmiljöprogram.

Utifrån ett riksintressesperspektiv bedömer Länsstyrelsen att den exploatering som föreslås är möjlig att genomföra. Den 3D-vy från Stockholms inlopp som presenteras i programmet visar att ett antal byggnader kommer att sticka upp över horisonten. Eftersom det rör sig om ett redan exploaterat område torde det dock vara möjligt att genomföra utan att påtaglig skada på riksintresset bör befaras. I programmet anger kommunen en strävan efter att skapa nya landmärken. Länsstyrelsen anser att det är väsentligt att dessa inte konkurrerar med befintliga landmärken. Det gäller till exempel Mannagrynskvärnens torn vid Saltsjökvärn som i den nyss nämnda vyn får konkurrens av en tillkommande hög och tämligen storskalig byggnad.

I det fortsatta arbetet behöver antikvarisk expertis bedöma konsekvenserna för kulturmiljön och vyer från inloppet på olika håll och avstånd ska redovisas. Även konsekvenserna för den lokala kulturmiljön bör bedömas. I samband med att kommunen tar fram nya detaljplaner är det lämpligt att kulturhistoriskt värdefulla miljöer förses med skyddsföreskrifter.

Kommentar: Antikvarisk expertis kommer att vara delaktig i kommande detaljplaner.

Henriksdals reningsverk/Mellankommunal samverkan

Planområdet angränsar till Henriksdals avloppsreningsverk (SFA) och en uppgraderingsanläggning för biogas. Reningsverket renar avlopp från Stockholm, Nacka, Tyresö, Haninge och Huddinge kommuner. Verket tillståndsprövas för närvarande för att kunna ta emot avlopp från mer än en miljon människor med tillkommande anslutning från boende i Stockholm, Järfälla, Sundbyberg och Ekerö kommuner (SFA, Mål nr 3980-15) och är utpekad i regionplanen RUFS 2010 som en anläggning av regional betydelse.

Länsstyrelsen konstaterar att de skyddsavstånd som programförslaget tillämpar har stöd i de lukt- och smittskyddsutredningar som har presenterats i den pågående prövningen. Att skyddsavstånden beräknats från fastighetsgräns och inte från befintliga luktkällor medger en viss flexibilitet för verksamhetens framtida utveckling, vilket Länsstyrelsen anser är positivt. Den planerade överledningen från Bromma reningsverk innebär att anläggningen får en än större regional betydelse och det är angeläget att inte framtida bebyggelse förhindrar verksamhetens framtida behov av expansion och ombyggnader. Historiskt sett så har anläggningen behövt förnyas eller byggas ut omkring vart tjugonde år. Det är därför troligt att verksamheten i ett längre perspektiv kommer att behöva byggas ut ytterligare utöver den expansion som man idag tar höjd för. Det är bra att kommunen avser att fördjupa risk- och luftutredningar i detaljplaneskedet, men Länsstyrelsen anser att behovet av skyddsavstånd även för framtida ombyggnader ska beaktas så att dessa inte innebär en oacceptabel risk för programområdet.

Länsstyrelsen rekommenderar även att skyddsavstånden bör framgå i markanvändningskartan på s. 21 för att de ska vara tydliga att följa i kommande detaljplaner.

Kommentar: Reningsverkets behov och påverkan på omgivande bebyggelse kommer att utredas i kommande detaljplaner.

Farlig verksamhet

Henriksdals avloppsreningsverk är en klassad farlig verksamhet enligt 2 kap. 4§ Lag om skydd mot olyckor. Kommunen hänvisar i programhandlingen till SFA:s bedömning att ett skyddsavstånd till bostäder och svårutrymda lokaler om cirka 100 meter från fastighetsgräns och 25-50 meter från tunnelmynningarna är tillräckligt. Länsstyrelsen vill upplysa kommunen om att dessa avstånd har sin grund i SÄIFS 2000:2 och 2000:4 som är lagstiftning gällande hantering av brandfarliga och explosiva varor. Lagstiftningen handlar i grunden om att skydda en anläggning från dess omgivning, inte som utifrån PBL att skydda omgivningen (planområdet) från en anläggning. I planprogrammet föreslår kommunen att markanvändningen, inom 100 meter från reningsverkets fastighetsgräns och 50 meter runt arbetstunneln, mot Kvarnholmsvägen främst ska utgöras av kontor och andra verksamheter som enligt kommunen lätt kan utrymmas. Länsstyrelsen anser att kommunen behöver utreda och redovisa skyddsavstånd och eventuellt ytterligare åtgärder för att kommande

detaljplaner ska anses vara lämpliga ur riskhänsyn. Länsstyrelsen ser positivt på att kommunen avser att beakta risker för explosion och brand under ombyggnadsperioden.

Transporter med farligt gods

Länsstyrelsen saknar en beskrivning över vilka avstånden är mellan planområdet och Värmdöleden, som är utpekad transportled för farligt gods. I planprogrammet konstaterar kommunen enbart att Värmdöleden ligger utanför planområdet. Länsstyrelsen anser att risker till följd av transporter av farligt gods ska beaktas inom 150 meter från led där farligt gods transporteras. I vilken utsträckning och på vilket sätt riskerna ska beaktas beror på hur riskbilden ser ut för det aktuella planförslaget. För primära och sekundära transportleder har Länsstyrelsen tagit fram rekommendationer för hur avstånd ska hanteras för att uppnå en god samhällsplanering. Riktlinjer för planläggning intill vägar och järnvägar där det transporteras farligt gods.

Kommentar: I de detaljplaner där det blir aktuellt kommer riskerna med närheten till Värmdöleden att utredas ytterligare.

Översvämningsrisk

I programhandlingen hänvisar kommunen till en övergripande skyfallsanalys för västra Sicklaön. I analysen framkommer att några platser inom programområdet är särskilt utsatta för marköversvämnningar och vid ett 100-årsregn kan det uppstå problem vid vissa lågpunkter. Det finns även en åtgärdslista kopplat till dagvattenutredning. Länsstyrelsen ser positivt på att kommunen översiktligt hanterat frågan i programskedet. Länsstyrelsen vill belysa vikten av att dessa lågpunkter hanteras vidare i planarbetet genom fördjupad analys, samt att framtida åtgärders effekt verifieras.

Kommentar: Dagvattenfrågan kommer att utredas noggrannare i alla kommande detaljplaner.

Förorenade områden

Det finns tio stycken misstänkta eller konstaterade förorenade områden inom planprogrammet som är registrerade i Länsstyrelsens databas för förorenade områden. Det finns även flera misstänkta eller konstaterade förorenade områden på angränsande fastigheter till planprogramområdet.

I det fortsatta planarbetet behöver kommunen utreda och redovisa föroreningssituationen samt redovisa hur kommunen avser att hantera den.

Förorenade områden där spridningsförutsättningarna kan påverkas av ett förändrat klimat med ökad nederbörd och ännu större markförhållanden bör beaktas. Eventuella utredningar och åtgärder ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Kommentar: Föroreningssituationen kommer att redovisas i kommande detaljplaner.

Buller

Inför det kommande planarbetet behöver kommunen ta fram bullerutredningar som visar att Förordning om trafikbuller vid bostadsbyggande (SFS 2015:216) kan följas. Kommunen bör även beakta eventuellt buller från reningsverket, inklusive angöringstrafik m.m.

Kommentar: Bullerutredningar kommer att genomföras.

Miljö kvalitetsnormer för luft

Luftkvaliteten i angränsande område ligger på en hög nivå avseende föroreningar. Utöver den försämrade luftkvaliteten inom programområdet till följd av förtätning (exempelvis intill den trafikerade Kvarnholmsvägen) så bör kommunen även beakta hur omkringliggande områden påverkas. Länsstyrelsen ser positivt på att kommunen avser arbeta med grönområden och träd som kan ha en renande effekt för luftkvaliteten.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

I planprogrammet framhåller kommunen att en fördjupande dagvattenutredning ska tas fram för att bedömning av hur exploateringen kommer att påverka dagvattnets flöden och innehåll av föroreningar. I den övergripande dagvattenutredningen (Geosigma 2017-01-24) för programområdet beskrivs Strömmen som recipienten för hela området avrinning, via Svindersviken och Saltsjön. Länsstyrelsen vill uppmärksamma kommunen om att Strömmen idag har en otillfredsställande ekologisk status och att den inte uppnår en god kemisk ytvattenstatus. Enligt VISS (vatteninformationssystem Sverige) finns det en stor risk att god kemisk ytvattenstatus inte kommer att nås 2027 och att stort åtgärdsbehov finns före 2021 för Strömmen.

Dagvatten

Länsstyrelsen anser att dagvattenutredningen (Geosigma 20170124) innehåller flera bra förslag till åtgärder, vilka även har förts in i programhandlingen med en beskrivning och karta. Länsstyrelsen anser att dock dagvattenutredningen behöver förtydligas gällande huruvida de föreslagna åtgärderna kommer att leda till förbättringar eller försämringar för de berörda miljö kvalitetsfaktorerna som ingår i miljö kvalitetsnormerna för vatten. En sådan komplettering kan även lyftas in i kommande planhandlingar. I kapitel 5 av dagvattenutredningen beskrivs hur de ökade flöden av dagvatten vid återkommande 5 - och 20-årsregn kan leda till att det befintliga dagvattenledningsnätet inte kommer att kunna ta hand om allt dagvatten, vilket både leder till översvämningsrisker i lågpunkterna och ytlig avrinning direkt till recipienten. Med de förväntade klimatförändringarna kan det leda till att mer orenat dagvatten når recipienten än i dagsläget. I sin jämförelse har utredningen kommit fram till att det inte går att jämföra med dagsläget eftersom det idag redan finns problem med avrinning av föroreningar via dagvattenflöden. Utredningen har använt både riktvärdesgruppens riktvärden och kommunens egna riktvärden för föroreningshalter i dagvatten. Därav är det enligt Länsstyrelsen oklart hur värdena förhåller sig till de miljöproblem och åtgärdsbehov som miljö kvalitetsnormerna syftar till.

Övriga frågor med betydelse för planens genomförande Kulturmiljö/Fornlämningar

Inom området finns fem lämningar registrerade Nacka RAÄ-nr 100:1, 100:2, 106:1, 31:1 och 32:1.

Nacka 100:2 är idag registrerad som en fornborg. Efter en arkeologisk förundersökning år 2013 av Stockholms läns museum och efter Länsstyrelsens egen besiktning finns inga rester kvar av det murverk som på 1960-talet registrerades som en fornborg. Fornlämningen får därmed ändrad status till övrig kulturhistorisk lämning och omfattas inte av skydd enligt Kulturmiljölagen.

Nacka 100:2 är en stenmur som tidigare var registrerad som en del av fornborgen. Vid förundersökningen 2013 kunde det konstateras att stenmuren sannolikt är en lämning från 1700-talet och är därmed enligt nuvarande lagstiftning från 2014-01-01 en fornlämning. Länsstyrelsen kan ge tillstånd till ett borttagande av stenmuren efter att en arkeologisk undersökning gjorts. Detaljplanen behöver då ha vunnit laga kraft.

Nacka 106:1 är en ödekyrkogård. I planprogrammet står att ödekyrkogården kan komma att utvecklas som en park. Ödekyrkogården är en fornlämning som omfattas av Kulturmiljölagen, vilket innebär att fornlämningen inte får rubbas, tas bort, grävs ut, täckas över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändras eller skadas. Alla planerade ingrepp inom och invid fornlämningen kräver tillstånd från Länsstyrelsen. Varje fornlämning har ett fornlämningsområde. Länsstyrelsen bedömer utifrån redovisat underlag att fornlämningens skyddsområde bör vara cirka 7-10 meter till planerad byggnation.

Nacka 31:1 och 32:1 är plats för två by- och gårdstomter från 1700-talet. Länsstyrelsen bedömer att inga lämningar kvarstår på grund av att ytorna till största delen redan är bebyggda.

En arkeologisk utredning kommer att krävas i östra delen av planområdet för att fastslå om oregistrerade fornlämningar finns. Ansökan om arkeologisk utredning sänds till Länsstyrelsen, enheten för kulturmiljö.

Naturvård

Planområdet innehåller flera stora naturvärden och kommunen avser att bibehålla den befintliga naturen. Länsstyrelsen anser att kommunen i fortsatt planarbete behöver jobba med de gröna sambanden som finns i området. Spridningskorridorer bör förstärkas eller tillskapas genom att så många befintliga lövträd och barrskogspartier som möjligt sparas, då det framför allt är svårt att tillskapa barrskogsvärden.

Inom planområdet finns flera trädrader. Utifrån programhandlingen samt det underlag Länsstyrelsen har, är det oklart om dessa trädrader uppfyller kraven för att omfattas av biotopskyddsbestämmelserna. Om trädraderna är biotopskyddade, och kommunen avser att utföra åtgärder som kan komma att påverka naturmiljön (allén) negativt, ska dispens från biotopskyddsbestämmelserna sökas hos Länsstyrelsen.

Planområdet berör ett naturvärdesobjekt (N250-2012). Naturvärdesobjekt pekas ut av Skogsstyrelsen och är områden med höga naturvärden, men uppfyller inte kriterierna för att klassas som nyckelbiotop. Om naturvårdsobjekt lämnas opåverkade kan de med tiden bli nyckelbiotoper.

Delar av bergsslätten mot Svindersviken, ovan båtklubben, har av Länsstyrelsen pekats ut som skyddsvärd trädmiljö. På Danvikens före detta kyrkogård har Länsstyrelsen pekat ut två skyddsvärda träd av arten alm. Hela kyrkogården är även utpekad som skyddsvärd trädmiljö. Det är av stor betydelse för den biologiska mångfalden att träden vårdas för att överleva så länge som möjligt, och att tillgången på yngre efterträdare är säkrad för framtiden.

Enligt Artportalen (<https://www.artportalen.se/>) finns i bergsslätten ovan Svindersvik både talticka och reliktböck. Båda arterna är rödlistad och bedöms vara nära hotade. De är även så kallade signalarter som signalerar höga naturvärden. För att kommunen ska kunna

ta hänsyn till artskyddet i enlighet med hänsynsreglerna i 2 kapitlet miljöbalken, bör naturvärdesinventering ske i ett tidigt skede av detaljplaneprocessen.

Huvudmannaskap, VA-försörjning

Kommunen kommer att svara för områdets VA-försörjning. I programhandlingen skriver kommunen att vissa fastigheter kan behöva inrätta och bekosta pumpanordningar för sitt eget spillvatten där självfallsanslutningar inte kan utformas. Länsstyrelsen vill i sammanhanget påminna om 19 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, vattentjänstlagen, enligt vilken huvudmannen ska ordna de pumpar och andra särskilda anordningar som på grund av den allmänna Va-anläggningens konstruktion eller utförande behövs på en fastighet för att fastighetsägaren ska kunna använda Va-anläggningen. Bestämmelsen är ett undantag från huvudregeln om att förbindelsepunkten, som normalt är placerad i fastighetens omedelbara närhet, är gräns för var huvudmannens ansvar för va-anordningarna slutar och fastighetsägarens ansvar börjar (se 12-13 §§ vatten-tjänstlagen). Anordningar som enbart är motiverade av en eller ett fåtal fastigheters eget behov ska dock inte omfattas av huvudmannens ansvar enligt 19 § (se prop. 2005/06:78 s. 140). För att undvika senare rättstvister om tolkningen bör kommunen så långt möjligt eftersträva att spillvattenledningar kan förläggas med självfall.

Behovsbedömning

Kommunen skriver i programhandlingen att det bör tas fram en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) i samband med detaljplaneringen av de bostäder som planeras närmst reningsverket. Kommunen avser att avgränsa MKB:n till frågor rörande luft och risk. Länsstyrelsen anser att det hade varit lämpligt att påbörja en miljöbedömning med en preliminär miljökonsekvensbeskrivning i utformningen av programmet som ett stöd för kommunen i arbetet med kommande detaljplaner. Detta bör även gälla detaljplaner som inte ligger i anslutning till reningsverket då, utöver frågor gällande luft och risk, även konsekvenser för vattenmiljön, naturvärden samt förorenad mark behöver utredas vidare. Länsstyrelsen förutsätter att kommunen utvecklar planeringsunderlaget enligt Länsstyrelsens synpunkter ovan och studerar konsekvenserna inför fortsatt planering. Det bör helst ske inom ramen för en påbörjad miljöbedömning, men möjlighet finns även att ta upp frågan om betydande miljöpåverkan i samband med kommande detaljplaner.

Kommentar: Frågan om betydande miljöpåverkan kommer att hanteras i kommande detaljplaner.

6. Trafikförvaltningen

Förvaltningen är positiv till att Saltsjöbanan nämns som en planeringsförutsättning i programhandlingarna, samt att banan redovisas i den sista etappen och att tillgänglighet för jämlikhet diskuteras. I övrigt innehåller remissen detaljerade förklaringar till kommentarer som upplysningar för ett förbättrat planprogram. För anledningar till det som sammanfattas nedan, se remissvar. Kommentarer till förbättring av planprogram enligt följande:

Övergripande synpunkter

Planprogrammet bör ha tydligare koppling till Stockholm Stad och till stadsutvecklingsaktiviteter på andra sidan kommungränsen (anslutande detaljplan).

Förvaltningen vill att programmet redovisar hur reningsverkets anläggning och funktioner kan säkerhetsställas samtidigt som risker och hälsorisker hanteras med avseende på bebyggelselokalisering.

Stads kvalitét och grön kil

Förvaltningen ser positivt till kollektivsatsning, cykelvänlighet och ambitionen av lättillgänglighet till naturen men önskar mer redovisning för hur detta kombineras med Stockholms stad. Vill att program redovisar hur riksintresset för Stockholms farled och inlopp ska säkerställas i stadsgestaltningen och redovisa hur värdefull vegetation och ekologiska spridningssamband ska säkerhetsställas.

Näringsliv

Planprogram bör möjliggöra för kontorsbyggnader och inte bara verksamheter i bottenvåningar för en levande stad.

Trafik

Sektioner kring vägnät är inte måttsatta vilket gör de svårbedömliga. Det anses viktigt att anlägga separata busskörvägar på Kvarnholmsvägen. Fortsatt utredning bör utgå från trafikförvaltningens riktlinjer för infrastruktur med hänsyn till buss (RiBuss).

Trafikförvaltningen uppmärksammat att kopplingen till Henriksdals station och Sickla är särskilt viktigt och deltar gärna i den försatta diskussionen kring detta. Viktigt är att bullerberäkningar görs för både bussar och Saltsjöbanan. Saltsjöbanans kurvor utgör mer buller (skrik ljud) något som bör utredas och belysas i kommande planer. Risker för stomljud och vibrationer bör utredas. Det är viktigt att Folkhälsomyndighetens riktvärden avseende lågfrekventbuller fås i sovrum. De kritiska platser som uppstår är vid busshållplatser, särskilt platser med uppförsläp. Det är viktigt att cykelvägar utformade för långa resor; 30 km/h, breda så att det är möjligt med möten, cyklisterna med företräde framför biltrafik samt separerade från övriga trafikanter.

Kommentar: Frågorna kommer att utredas vidare i kommande detaljplaner.

7. Trafikverket

Inledningsvis uppmärksammas vikten av att ett program tas fram i ett tidigt skede på grund av de många intressenter med anspråk på marken, men det noterats att programutformningen innehåller detaljrikedom som riskerar att binda upp till den kommande detaljplaneringen, som att den fysiska detaljutformningen är mer detaljerad än miljö- och trafikpåverkan. Trafikverket lämnar följande sammanfattade kommentarer för en förbättring av planprogram

Trafik

Möjligheterna till goda gång- och cykelförbindelser inom och till programområdet liksom kopplingarna till omgivande områden behöver belysas ytterligare som förutsättning för att biltrafikens andel ska kunna minska i framtiden. Kollektivtrafikens förutsättningar bör belysas närmare, bla eventuellt behov av utrymme för kollektivtrafikkörvägar på Kvarnholmsvägen. Funktioner för kommunikationsanläggningar av riksintresse bör framgå tydligare.

Miljöfrågor

Bullerstudien ska redovisa bullerpåverkan från Värmdövägen eller Saltsjöbanan. Programmet föreslår att täta gaturum skapas. Inom området sammanfaller detta med höga trafikflöden vilket även genererar olika luftföroreningar vilka måste utredas närmare inför det fortsatta planarbetet.

Kommentar: Bullerfrågan kommer att utredas i kommande detaljplaner.

Plankartor

Plankartor saknar skala eller grafisk måttstock vilket exempelvis försvårar bedömning av avstånd till allmänna vägar.

Trafikverket vill lämna följande upplysningar till kommunen:

- Planerade åtgärder väntas inte påverka förutsättningar för Trafikverket att vidmakthålla vattendomen (kontrollprogram för grundvattnet).
- Programområdet kommer att påverkas av östlig förbindelse och tunnelbana (riksintresseanspråk) pga. bebyggelse samt förbindelse (linbana/bro) över väg 222 och att planeringen kräver därav ett nära samarbete mellan Kommun och Trafikverket.
- Planområdet är relativt avskärmat av barriärer som kan påverka tillgängligheten negativt och kan leda till en hög efterfrågan på vägtransporter och utnyttjande av ett redan högt belastat vägnät - trafikpåverkan som planen medför måste utredas och eventuellt behov av åtgärder redovisas, det hade varit en fördel om planprogrammet belyst dessa frågor utförligare.
- Korsning Värmdövägen/Kvarnholmsvägen måste studeras noga vad avser kapacitet, trafiksäkerhet och miljö. Korsningen och trafikplats Henriksdal ses som avgörande för programrådets funktionalitet och innehåll. Viktigt att prognoser följer Trafikverkets basprogram.
- Bra att studera lösningar för att övervinna höjdskillnader
- Bra att studera förbindelser till Sickla centrum. Önskar vidare samarbete mellan Trafikverket och Kommunen för underlätta för kommande och planerade (Östra förbindelsen) trafikomläggningar.
- Bullerutredning krävs för varje detaljplanområde
- Om byggnation för utbyggnadsetapp 2 ska byggas inom 4-8 år måste markreservat för utbyggnad av Östlig förbindelse upphävas. Trafikverket är ovetande om markreservat kan upphävas eller om annat markområde kan komma att behövas för vägutbyggnaden

Övrigt

- Trafikverket upplyser om ny basprognos för väg 222
- Höga byggnader ska samrådats med Försvarsmakten

Kommentar: Fortsatt kontakt kommer att ske med trafikverket under kommande detaljplanering. Bullerutredningar kommer att ske i de detaljplaner där det krävs.

8. Luftfartsverket

Luftfartsverket har inget att erinra på planprogrammet såvida inga byggnader, så som master, torn m.m, överstiger 102 meter över nollplanet. Luftfartsverket upplyser om höjdrestriktioner för byggnader inom skyddsområde för LFV:s radarstation.

Kommentar: Yttrandet noteras.

9. Nacka Energi

Remissvar ställer sig positivt till exploatering och har inga motsättningar, men belyser vissa punkter gällande placering av stationer och hantering av avtal för el. Nedan följer kort sammanfattning.

Elförsörjning till detta område kräver att Nacka Energi får tillgång till mark inom området för uppförande av ca 15 transformatorstationer förutsatt att de värms med fjärrvärme (se bifogat förslag i remissvar). Avvikande utseenden eller utformning utöver standard bekostas av exploatören. Förordar invändig placering av transformatorstationerna med hänvisning till skrift 2016-05-26 (biogas). Vid införande av stationerna i fastighet får inte finnas bostäder eller annan verksamhet där personer vistas stadigvarande. Stationer måste placeras i markplan vid yttervägg med serviceutrymme utanför. Undantagsfall, yttervägg garage, max en våning ned. Utrymme ska tillhandhållas kostnadsfritt för all framtid och separat avtal ska tecknas för detta.

Kommentar: Yttrandet noteras.

10. Vattenfall eldistribution

Har inget att erinra då inga elanläggningar finns i närhet eller inom planområdet.

11. Fortum Värme

Energibolaget har inga invändningar mot planprogrammet utan upplyser att det inom planområdet finns befintliga fjärrvärmeledningar. De önskar tidig information för planering av ledningsomläggningar och nya ledningsdragningar samt säkra befintlig drift. Fortum Värme kan erbjuda fjärrvärme inom området.

Kommentar: Yttrandet noteras

12. Ellevio AB

Ellevio förutsätter att arbeten inte påverkar deras anläggningar och har därför inget att erinra.

13. Nacka vatten och avfall AB

Remissen belyser tre punkter:

VA

På sidan 48, önskar att lägga ”Anläggningsavgift erläggs enligt för tidpunkten gällande VA-taxa.” Sista stycket ska ersättas med: ”Nacka vatten och avfall AB:s befintliga och nya ledningar i enskild mark ska skyddas med U-område i plankartan. Behov och ansökan av ledningsrätter verkställs av Nacka vatten och avfall AB.”

Kommentar: Ledningar kommer att säkras med u-områden i kommande detaljplaner.

Dagvattenutredningar

Nya riktlinjer för dagvattenhantering är en förutsättning för dagvattenhanteringen och en utgångspunkt för fördjupade dagvattenutredningar.

Enligt kommunens nya riktlinjer ska varje fastighet rena sitt dagvatten, sedan kan det tillkomma större allmänna anläggningar nedströms, men fokus är på att rena och fördröja vid källan.

Avfall

Avfallshanteringen är av generell karaktär. Avfallshanteringen behöver studeras vidare i detalj för respektive detaljplan.

Kommentar: Avfallsfrågan kommer att studeras vidare-

14. Sjöfatsverket

Inga invändningar mot planprogrammet. Vid eventuell påverkan av sjöfart önskas detta utredas.

15. Skanova

Är nätkapacitetleverantör/teleoperatörer i området och vill upplysa kommunen om följande: Önskar kunna vara med i ett tidigt skede vid detaljplan läggning för att få med befintliga ledningar i planeringsunderlaget (för att undvika oförutsedda hinder i planeringen som berör Skanovas aktuella nät på platsen).

Kommentar: Yttrandet noteras.

16. Älvsjö Miljöråd

Har ingen erinran

17. Statens Fastighetsverk

Har inget att erinra.

18. Stockholm Stad

Inga kommentarer till programförslaget, men lyfter 2 viktiga punkter för områdets relation till Stockholm Stad.

- Kvarnholmsvägen entré till Henriksdal som entré till Stockholm. Samverkan mellan kommunerna är särskilt viktig vid utvecklingen av denna plats.
- Värmdövägen utgör en barriär och måste byggas om för att möjliggöra återstående planering i Hammarbysjöstad (Danvikslösen)

Kommentar: Kommunen är positiv till fortsatt samarbete i kopplingen mellan Nacka och Stockholm.

19. Södertörns brandförsvarsförbund

Förbundet förutsätter att brandförsvarets tillgång till kvarter och innegårdar samt andra aktuella områden beaktas vid framtida planplanering samt att vägar utformas så att rundkörning eller vändning möjliggörs. Brandvattenförsörjning planeras för samlad flerbostadsbebyggelse med brandposter placerade för kommunalt huvudmannaskap med max 150 meter emellan, d v s från uppställningsplats för räddningstjänstens fordon bör det inte vara längre än 75 meter till närmaste brandpost.

Kommentar: Yttrandet noteras.

20. Försvarsmakten

Myndigheten upplyser om att det föreligger risk att uppförandet av höga objekt inom programområdet kan medföra en negativ påverkan på riksintressen för totalförsvarets militära del. Försvarsmakten önskar således att kommande detaljplaneetapper remitteras myndigheten.

Kommentar: Yttrandet noteras.

Inkomna yttranden från föreningar

21. Svenska turistföreningen

I remissen föreslår föreningen ett område där bebyggelse ej bör utföras. Föreningen anser att det blir en alltför stor förtätning i Henriksdalsområdet, som går ut över det enda större grönområdet i området. Trolldalens högsta bergiga delar samt slutningen mot Svindersviken bör bevaras.

Kommentar: Berget bevaras till stor del.

22. Hyresgästföreningen Nacka-Värmdö

Hyresgästföreningen finner ambitionen att bygga hyresrätter god men önskar en klar styrning av upplåtelseformerna. Vill att kommunala marken reserveras för hyresrätter samt att särskild omsorg ägnas kostnaden för tomträttsavgälden. Hyresgästföreningen finner att exploateringsgraden är lite väl hög och att kollektivtrafikförsörjningen är eftersatt. De ser positivt på att skapa blandstad, dock representerar inte programmet detta. Kritiska till att allt för hög grad av grönytor tas i anspråk.

Kommentar: Programmet styr inte upplåtandeform. Stora delar av naturmarken på berget bevaras.

23. YIMBY

YIMBY ställer sig positiva till exploatering av området men har invändningar mot planförslaget. De önskar högre hus än de föreslagna 6-7 våningarna.

Föreningen anser att slutna kvarter borde byggas istället för öppna kvarter. Motiverar att det blir attraktivare, bullerdämpande, säkrare ur ett barnperspektiv, möjliggör mer bostäder, samt att halvöppna kvarter fungerar dåligt i praktiken. YIMBY vill upplysa kommunen att man bör använda sig av småskaliga fastighetsindelningar vid markanvisningsskedet för en varierad stad.

Kommentar: Yttrandet noteras.

24. Nacka hembygdsförening

Remissvaret innehåller en detaljerad text kring de åsikter som förenklats och sammanfattats nedan.

Föreningen betonar stora problem med trafikmängden på Kvarnholmsvägen samt anslutning till Värmdövägen vid Henriksdals trafikplats. Kollektivtrafik med bussar anses som en svag lösning på grund av många övergångsställen och redan belastad väg. Föreslår hellre en spårförbindelse. Henriksdalsparken måste utvecklas för att kunna tillgodose det ökade antalet invånare. Bebyggelsen på berget borde utgå från planeringen för att möjliggöra grönområden för den ökade befolkningen. Det råder brist på idrottsanläggningar i området, i synnerlighet stor fotbollsplan samt idrottshall. En skola och fler förskolor blir för trångt bakom kyrkogården

Föreningen upplyser kommunen att de gärna vill se att Tora Dahls Magnolia som föreningen återplanterat bevaras samt att resterna av fornborgen måste bevaras skyddande.

Kommentar: Se kommentar till inkomna yttranden från privatpersoner ovan.

25. Nacka Miljövårdsråd

Nacka Miljövårdsråd har följande kommentarer till förbättring av planprogram

Förbindelser

För lite kollektivtrafik för att tillgodose kommande befolkning. Hänvisar till 1999-års lösning för spårförbindelse med cykel och gångväg över kvarnholmen till forum. Argumenterar även för att dåligt bussnät kommer att öka bilanvändandet. Föreslår bättre kopplingar över Svindersviken.

Kommentar: En gång- och cykelbro föreslås till Sickla.

Naturmiljö och klimat

Motsätter sig exploatering i Trolldalen på grund av det höga naturvärdet platsen utgör

Kommentar: Bebyggelsen på berget är inte längre aktuell.

Dagvatten:

Anser att dagvattenrapporten saknar vattendirektiv. vattenförekomsten Strömmen anses bli förenklat i rapporten, oklar beskrivning av dagvattenhantering på lång sikt, vattenkvaliteten som krävs för Strömmen finns inte (bara jämförelser med aktuella värden). Kraven på dagvattenrening är idag högre än presenterade värden i program (enligt kommunens hemsida). Viktiga dagvattenfrågor tas upp programtexten men sätts inte i relation till kommunens policy.

Kommentar: I kommande detaljplaner kommer ytterligare dagvattenutredningar att göras.

Felaktiga handlingar

- Programtexten hänvisar till dokument som inte varit på samråd, som "Fundamenta", "Förhållningsätt till höga hus" och "Ekosystemtjänster".
- Handlingar från Pro Natura är ofullständiga – bilagor saknar karta över naturvärdesträd, värdesträd och sällsynta växter samt tabeller med naturvärdesträd och rödlistade arter – vilket gör det svårt att förstå brödtexten, vilka områden som avses och nyckelbiotop.
- Felaktig information på sida 45 (programförslaget) gällande busstrafik. Buss 53 anges gå i tunnel mellan hållplatserna Saltsjöqvarn och Danviken – vilket är omöjligt då hållplats Saltsjöqvarn befinner sig "ett 20-tal meter" från tunneln och visar inte på någon anslutning till hållplatsen.
- Flera busshållplatser är inte markerade på korrekt plats på sida 45 (programförslaget), Saltsjöqvars båtbygga felplacerad, Henriksdals busshållplats saknas.
- Sida 47 (programförslaget) står att perspektivsektion C-C är Danvikshemsvägen, när det ska vara Henriksdalsbacken

- Kritik riktas till hur hanteringen av Nacka kommuns webb förts då den inte tillgängliggjort behövande samrådshandlingarna under vissa datum
- Det fanns inga riskutredningar presenterade med samrådshandlingarna

Miljövårdsrådet vill upplysa kommunen om följande:

- Trolldalen används för orientering och inte bara av närboende.
- De anser att översiktsplanen inte är aktuell
- Strukturplanen och tunnelbaneöverenskommelsen anses inte förankrade i översiktsplanen. Invånarna har inte fått framföra sina åsikter enligt PBL.
- Ökad exploatering och antal bostäder kritiserar för att få för mycket fokus vilket resulterar i sämre kvalitet på samhällsplanering och boendekvaliteter.
- Gång- och cykelvägar bör analyseras tidigt för att bli realitet, upplevs nu som en ”genomförandefråga”.
- Belyser vikten om kontakt med Stockholm Vatten för att minimera driftproblem.

Kommentar: Se kommentar till inkomna yttranden från privatpersoner ovan.

26. Naturskyddsföreningen (Nacka)

Remissvaret innehåller preciserade förklaringar till de åsikter som presenteras. Nedan kommer en förenklad sammanfattning av upplysningar och kommentarer för ett förbättrat planprogram.

Naturvärden

Markflora i djupare jordtäckte bör inventeras i den befintliga trädinventeringen, en Naturvärdesinventering enligt standard bör genomföras. Saknar analys av programförslagets konsekvenser för grönområdenas rekreativa värden (framtidigt behov och ökat slitage på naturmark). Trolldalen och Henriksdalsbergets sydbrant bör bevaras som naturmark

Kommentar: Bebyggelsen på berget är inte längre aktuellt.

Ekosystemtjänster

Storlek på grönområde är viktigare än ökad kvalitet av grönområde vid förtätning (som park) för att få ett värdefullt rekreationsområde. Storlek är avgörande för biologisk mångfald. Ekosystemtjänster tas inte upp tillräckligt och anses mycket förbryllande. Ser inte skynten av all den ambition kommunen har att integrera ekosystemtjänster i planeringen. Finns det med i programmet eller inte? Föreningen anser att kartläggning bör göras efter dessa för att sedan kunna forma programmet och områdets exploatering efter dessa, detta för att minimera att viktiga ekosystemtjänster byggs bort.

Trafik

Föreningen ser behov av minskning av bilism och upplever ett för stort fokus av bilism i Nacka. Analys av trafikflöden visar på en ohållbar/orimlig ökning av bilar från 9500 fordon (2012) till 215000 fordon + 25%. De ifrågasätter möjligheten till en stadsgata och om

miljökvalitetsnormer kommer att klaras. Vill se tydligare planering av kollektivtrafik (utöver tunnelbana) och hur olika delar kan kopplas samman. Undrar om det finns tankar på att utveckla spårtrafik med tanke på Kvarnholmsförbindelsen numera finns, de anser att detta är en nödvändighet. Cykel bör prioriteras.

Kommentar: I den framtida utvecklingen av Henriksdal kommer en viktig punkt vara att möjliggöra för alternativa färdmedel till bilen.

Miljökonsekvenser

Buller och luftföroreningar saknar framtids analys, vilket anses som viktiga analyser att beakta till planprogrammet

Övriga kommentarer

Naturskyddsföreningen vill pointera att man accepterar bebyggelse kring Henriksdalsbacken men inte att man exploaterar Trolldalen i övrigt. Önskar att Trolldalen, Svindesvik och Ryssbergen blir naturreservat

De ser hellre att kommunen jobbar med Fördjupad Översiktsplan, FÖP, än Planprogram, då FÖP kräver samråd samt miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalkenskrav vilket möjliggör bättre verktyg för att kunna skapa en hållbar stad. Uppdelning i olika program anses missvisande och försämrar helhetsintrycket. Önskar en övergripande plan för hela Sickla ön för att få en mer övergripande bild för hur området ska utvecklas. Hade gärna sett kopplingarna till Sickla köp kvarter

Kommentar: I strukturplanen framgår hur bebyggelsen är tänkt på hela Sicklaön. En bro till Sickla föreslås i programmet.

27. Socialdemokraterna

Socialdemokraterna är positiva till exploatering men bifogar önskade förbättring på ett upplevt bristande planprogram. Ställer sig kritiskt till att kommunen inte haft en mer öppen dialog med berörda boende under planeringsprocessen och att kommunen avböjt att närvara vid dialoger med boende på initiativ av partiet. Partiets upplevda reaktion från boende är att demokrati har uteblivits kring program och att oro finns över konsekvenser kring byggtiden och exploatering. Analys av hur området kommer att påverkas av byggnationen samt vilka åtgärder för kommande miljöförändringar efterfrågas. Nedan följer kommentarer för ett förbättrat planprogram

Kommentar: Det är viktigt att nå ut med korrekt information under samrådet. Kommunen bjöd in till två öppna hus under samrådsperioden.

Husplacering och höjd

Önskar lägre hus. Mer trivsamt miljö. Uppskattar bostäder på båda sidor om Kvarnholmsvägen, om detta styrks av sol- och skuggstudier. Bevara Henriksdalsbergets siluett genom att inte bygga högre än till bergskanten. Dock kan högre hus placeras på andra ställen som bergskanten mot Svindersviken.

Natur och rekreation

Bevara Trollskogen genom att bygga på Svindersviken istället (möjliggör högre hus i söderläge). Sammanfoga promenadvägar utmed västra Sicklaön för att skapa nya rekreativsområden utan att ta grönområden i anspråk

Trafiklösningar

Ta ett helhetsgrepp kring trafiken, inklusive kollektivtrafik i samverkan med staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting, så att Danvikstullsbronns kapacitet, utbyggnad av buss- och båttrafik, analys av behovet av Österleden görs samtidigt som bostäderna byggs”. Däcka över Värmdöleden (Sickla/Henriksdal) för bättre tillgång till kollektivförbindelser i Sickla, bullerminskning samt luftkvalitetsförutsättningar ändras.

Socialdemokraterna vill ha hälften hyresrätter. Kommunen bör fortsätta äga marken. Planera väl för lekplatser och bollplaner, som skola och tillgänglighet för äldre och närhet till service. Planera utifrån tillgång till natur, parker och lekplatser. Önskar om 300 m närhet till parkområden från bostad. Planera för ett allaktivitetshus på Henriksdalsberget för ökad tillgänglighet till grönområden och mötesplats för närboende. De vill att kommunen ställer krav på byggherrar att konstruera hus i trä. Om höga hus byggs önskas studier om befintlig miljö, sol och skugga samt Henriksdalsbergets karaktäristiska silhuett. Utbyggnad av kollektivtrafik (båt och buss) behövs göras samtidigt som exploatering.

Kommentar: Efter samråd har programförslaget ritats om och husen byggs inte högre än bergskanten vid Henriksdalsberget. Bebyggelsen på berget är inte heller aktuell. Upplåtelseform styrs inte i programmet men yttrandet noteras.

28. Henriksdals förskola, Kristallen.

Barnen på förskolan skrev i ett brev till kommunen hur viktig skogen är för dem. De sa också att de ville ha kvar den blå stenen. Detta illustrerades också med teckningar.

Kommentar: Programförslaget har ritats om så att nästan hela skogen på berget finns kvar. Det kommer inte någon bebyggelse vid den blå stenen.

Inkomna yttranden från fastighetsägare

29. Bostadsrättsförening Finnboda Port

Bostadsrättsföreningen motsätter sig de fyra bebyggelserna närmast ovanför Finnboda Parkväg 2-8 på berget på grund av kraftigt försämrat ljusförhållande för boende nedanför i bostadsrättsföreningen. De är positiva till bebyggelsen i Trolldalen. Föreningen vill att kommunen avvakta den fortsatta exploateringen av Henriksdalsberget tills problemet med Kvarnholmsvägens utfart på Värmdövägen är löst.

Kommentar: Programmet har efter samrådet omarbetats något och bebyggelsen längs Kvarnholmsvägen är inte lika hög som i samrådsförslaget. I fortsatt detaljplanearbete kommer ljusfrågan att utredas ytterligare.

30. Bostadsrättsförening Henriksdalshöjden

Bostadsrättsföreningen är generellt positiva till ny bebyggelse. Dock inte den kraftigt planerade exploatering eftersom ingen tunnelbana kommer till Henriksdal utan den hamnade i Hammarby sjöstad. Motsätter sig bebyggelse i Henriksdalsparken. Föreningen kommer följaktligen med förslag till förbättrat planprogram: Föreslår att bebyggelsen längs Kvarnholmsvägen upp mot de befintliga husen längs Henriksdalsringen 1 – 43 blir maximalt en entré våning ovanför befintlig gatunivå längs Henriksdalsringens mur pga ljusförhållanden. Föreslår att en plan för hur biltrafiken längs

Kvarnholmsvägen/Värmdövägen bör hanteras innan detaljplanen beslutas. Föreslår hiss och spiralgångväg i hörnet vid Henriksdalsringens nordvästra hörn. Föreslår enkel cykelväg till Sickla köp kvarter. Föreslår att den befintliga fritidsgården vid Henriksdalsparken blir kvar.

Kommentar: Programmet har efter samråd ritats om, se kommentarer till inkomna yttranden från privatpersoner nedan.

31. Bostadsrättsförening Svindersvik

Bostadsrättsföreningen motsätter sig inte ny bebyggelse, dock motsätter de sig programmet som uppfattas vara en för stor exploatering. Motsätter sig förslaget som presenteras om "Trafik och tillgänglighet" samt saknar redovisning av utökad kollektivtrafik.

Kommentar: Programmet har efter samråd ritats om, se kommentarer till inkomna yttranden från privatpersoner nedan.

32. Bostadsrättsföreningen Utsikten 1-35

Bostadsrättsföreningen motsätter sig kraftig exploatering utan närhet till tunnelbana då det är dålig kollektivmöjlighet idag. Korsningen Kvarnholmsvägen/Värmdövägen kommer bli för hårt belastad. Motsätter sig genomförandet av exploateringen på grund av den ökade risken för buller och damm. De vill upplysa kommunen om att i framtida planering ta hänsyn till bilfria gångvägar mellan bostadshus och skolor, samt ljusa gårdar.

Kommentar: Se kommentarer till inkomna yttranden från privatpersoner nedan.

33. Henriksborgs samfällighetsförening

Samfälligheten ställer sig kritiska till den stora exploateringen med tanke på redan belastat vägnät på Kvarnholmsvägen, vilket kommer leda till ökad störning för kollektivtrafiken och försämring av trafiksäkerhet, områdets miljö (buller) samt rekreationsytor

Oroliga för att det ser ut som att hus planeras byggas på samfällighetens mark och det inte är säkert att de vill sälja marken. Samfälligheten ser gärna att de blir mer aktivt involverade i processen i framtida planering.

Kommentar: Samfällighetsföreningen har efter samråd blivit mer involverade i processen. För övriga synpunkter se kommentarer nedan.

34. Fastighetsbolaget Henriksborg

Fastighetsbolaget vill starta detaljplanearbete för Sicklaön 37:29 snarast då en kommande detaljplan inte skulle störa övriga detaljplanärenden. Det framgår inte av planprogram vad som menas med ”startid på 8-12 år” för etapp 3. De önskar att avstånd till reningsverkets sekundära in- och utfart anges till max 50 m för bostadsbyggande.

Kommentar: Delar av den aktuella fastigheten ligger nu i en tidigare etapp. I genomförandebeskrivningen i programhandlingen beskrivs detta tydligare.

35. Fernlund Real Invest AB (FRI)

Fastighetsägaren ger i remiss en beskrivning av den upplevda statusen av Henriksdal och förklarar sina anledningar till föreslagna förändringar i planprogrammet. Nedan följer en sammanfattning av det som rör det föreslagna planprogrammet.

Vill att man förtätar Henriksdals gård. Motsätter sig byggnation utanför Henriksdalsringen, i naturområdet Trolldalen samt det som byggs inom Henriksdalsringen på grund av soljus och dålig utsikt, tekniska utmaningar, minskat värde på hus på berget, naturvärden m.m. samt strider mot Nackas Kulturmiljöprogram

Föreslår en alternativ lösning med 7 st smala punkthus (10-15 vån.), högre hus längst med Kvarnholmsvägen och en gång och cykelbro till Alphyddan.

Kommentar: Någon bebyggelse inne i Henriksdalringen är inte aktuell.

36. Hemfosa

Hemfosa är fastighetsägare inom programområdet och meddelar att de motsätter sig endast kommersiella lokaler i bottenvåning, utan ser gärna att det innefattar bostäder också. De ser gärna att byggnader längst med Kvarnholmsvägen samt bebyggelse mot Värmdövägen sträcker sig 10-12 våningar. Liksom Fastighetsbolaget Henriksborg ser de gärna en möjlighet att bygga närmre Reningsverket. Hemfosa meddelar att de gärna vill exploatera sin fastighet så tidigt som möjligt, och menar på att detta skulle underlätta för framtida planering med tanke på att om byggnation utförs i etapp 3 kommer boende i etapp 1 och 2 att ha svårigheter med framkomlighet på Kvarnholmsvägen.

Kommentar: Delar av den aktuella fastigheten ligger nu i en tidigare etapp, etapp 2B. Det öppnas även upp för en detaljplaneläggning av hela fastigheten som en helhet inom den tidigarelagda etappen. Angående våningsantal kommer noggrannare studier i detaljplaneprocessen få visa på passande antal våningar för byggnaderna på platsen. Så gäller även lämpligt verksamhetslag för bottenvåningarna.

37. Ikano

Ikano är fastighetsägare inom området och anser att Kvarnholmssvågen klarar av en högre bebyggelse, att bottenvåningar inte bara behöver vara för lokaler och att en annan typ av bebyggelse än bostäder fungerar nära reningsverket. Fastighetsägaren vill, liksom Hemfosa och Henriksborgs fastighetsbolag att ambitionen för etapp 3 vara 3-4 år. Etapp 3 kan byggas före etapp 1 och 2. Fastighetsbolaget undrar vad etapp 3 innebär för dem som fastighetsägare tidsmässigt (byggstart/start av förfarande)

Kommentar

Den största delen av fastigheten ligger nu i en tidigare etapp, etapp 2C. Det öppnas även upp för en detaljplaneläggning av hela fastigheten som en helhet inom den tidigarelagda etappen. I genomförandekapitlet beskrivs tidsordningen tydligare för denna etapp.

38. Enheten för Fastighetsutveckling

Enheten ställer sig positiv till planprogrammet och kommer med 6 upplysningar och förbättringar till kommande plan.

Förskola Henriksdalsringen

Enlig plan planeras förskolan att utöka med fyra avdelningar vilket inte kommer att rymmas inte inom befintlig förskoletomt. Istället föreslår enheten att grannfastigheten (som inrymmer en fritidsgård idag som ska flyttas) kan användas till förskoleverksamhet. En trafiksäker angöring till verksamheterna inom Henriksdalsringen måste säkras i kommande detaljplanearbete.

Skolbyggnad etapp 2

Skolbyggnaden kräver en större yta än vad som visas i förslaget för att klara elevernas behov. Det finns behov av sporthall och en större bollplan. Dagvattenhantering måste lösas på annan plats.

Förskola

Utformningen av gatorna skär av möjligheten att använda den före detta kyrkogård för utelek. Enheten önskar effektivare markutnyttjande

Park: Det bör utredas hur ytan för "Danvikens kyrkogård" bättre kan utvecklas till parkanläggning för att klara omgivande bebyggelsens behov av grönområden. Utredningen bör genomföras i samsyn med Länsstyrelsen. Upplyser om att den planerade parken ska planläggas som allmän plats och ej kyrkogård.

Arrende och andra rättigheter: Möjligheten till fortsatt uthyrning för de befintliga arrendeområdena och bryggorna bör säkras.. Kommande planarbete bör säkra tredimensionella rättigheterna för utrymmet i Henriksdalsberget (SFA).

Trafik och parkering

Placering på punktbus på parkväg vid Henriksdals förskola måste ses över, den klarar inte utrymmeskrav för utryckningsfordon. Önskemål om att se över tillgängligheten till kaj- och arrendeområdet i Svindersviken. Parkering ska lösas på kvartersmark – svårt för kommunen som arrendator för båtklubbar på det sättet som programmet är ritat eftersom en båtklubb har ett visst behov av parkering..

Kommentar: Upplysningarna noteras för framtida planarbete. Omarbetningen av planförslaget innebär en effektivare användning av skoltomten och fler förskolor.

Planenheten

Angela Jonasson
Tillförordnad planchef

Anine Rondén
Planarkitekt